

**VALERIY ORLOV. ART-PEDAGOGICAL
COMMUNICATIONS IN THE PROFESSIONAL
DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS OF
ARTISTIC DISCIPLINES**

Abstract. *The article observes some aspects of solving the problem of professional formation of future teachers of artistic disciplines. Particular attention is paid to the essence and mechanisms of dialogue interaction of subjects of the educational process, in particular with regard to the perception of artworks. The article specifies the role and significance of artworks in the artistic and aesthetic development of personality. The aims and tasks, methods and situations of communication in the system of "teacher-artwork-student" are analyzed, the results of reflexive comprehension by the student of situations of communication with the artwork.*

Key words: *professional formation of future teachers of artistic disciplines, works of art, artworks, reflection, ways and situations of artistic and pedagogical communication.*

УДК 37.012:001.63:008:7.012

**ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ-ГРАФІКІВ**

*Алла Максимова,
доцент кафедри дизайну
Мистецького інституту художнього моделювання
та дизайну імені Сальвадора Далі, м. Київ
ORCID: 0000-0002-4467-1952
e-mail: almadesign@i.ua*

Анотація. *У статті розкрито зміст поняття «проектна культура», висвітлені результати порівняльного аналізу дипломних проектів провідних*

мистецьких закладів вищої освіти України та близького зарубіжжя для виявлення ступеня розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці.

Ключові слова: *проектна культура, професійна підготовка дизайнера, дипломне проектування, графічний дизайн.*

Постановка проблеми. Сучасний етап цивілізаційного становлення характеризується бурхливими змінами у соціокультурному середовищі, трансформацією стереотипів мислення та сприйняття візуальної інформації, впровадженням інноваційних технологій, що неодмінно впливає на рівень проектної культури об'єктів дизайну, які нас оточують.

На сьогоднішній день від дизайнерського вирішення і художньо-естетичного образу продукції чи об'єкту дизайну залежить комфорт оточуючого середовища, позитивний імідж індивіда в соціумі, успіх фірми, товару чи послуги на ринку попиту. Можна сказати, що об'єкти проектування дизайну середовища, промислового чи графічного дизайну є своєрідними засобами комунікації, виховання культури та формування престижу у споживачів.

Високий рівень розвитку здатності до проектування власної діяльності в різних соціально-культурних ситуаціях отримав назву «проектної культури» [1]. Поняття «проектна культура» стає все більш актуальним у педагогічній науці. Незмірно зростає її значення, що виявляється як вміння вирішувати проблеми в умовах відсутності чіткої визначеності завдань і широкої варіативності можливих результатів [1]. У зв'язку з цим стрімке зростання в Україні попиту на фахівців із дизайну зумовлює необхідність якісного вдосконалення їхньої професійної підготовки.

Аналіз результатів останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Більшість провідних вчених у педагогічних науках приділяють увагу професійної і педагогічної майстерності у мистецькому спрямуванні та досліджують окремі аспекти в галузі філософії освіти – І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Рудницька; у галузі теорії і методики мистецької освіти – В. Орлов, Л. Оружа, О. Отич, О. Фурса та ін. Окремі аспекти розвитку проектної культури розглядаються у дослідженнях Ю. Веселової, О. Генісаретського, О. Каукіної, О. Ческідової та ін. Цілісно проблема розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у процесі професійної підготовки не вивчалася.

Мета статті: здійснити порівняльний аналіз дипломних проектів провідних мистецьких закладів вищої освіти України та близького зарубіжжя за напрямом підготовки: «Дизайн», спеціалізацією «Графічний дизайн» для виявлення ступеня розвитку проектної культури майбутнього дизайнера у процесі професійної підготовки в умовах динаміки змін соціокультурних процесів у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Специфіка діяльності професійного дизайнера передбачає вирішення творчих питань, що вимагають одночасного використання знань з різних галузей людської діяльності та розвитку «зорового бачення» й «абстрактного мислення» задля вміння спроектувати новий об'єкт. Тому рівень якісної підготовки майбутнього дизайнера нині залежить не тільки від розвитку таланту та здібностей, а й від ступеня сформованості проектної культури в освітньому процесі.

Зарубіжні фахівці у галузі теорії проектування визначають проектну культуру як «третю культуру» після матеріальної та духовної [4, с. 43]. Цю «третю культуру», Б. Арчер та його колеги з Королівського коледжу мистецтв, з провідного художнього університету

Великобританії, запропонували назвати «Дизайном з великої літери» [4, с. 43]. Саме в такому розгорнутому розумінні дизайну і вміщається сутність, що дозволяє трактувати його як всю проектну культуру і як частину фундаменту загальної освіти [4, с.43].

Сучасна мистецька освіта в Україні започаткувалася засновниками Української академії мистецтва, яка розпочала свій непростий шлях у Києві 1917 року [6]. Серед засновників нинішньої Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури були такі видатні особистості, як Георгій Нарбут та Василь Кричевський, чия творчість і педагогічні принципи формування української школи на той час графічного проектування ще й досі життєдайно позначаються на педагогічній і творчій практиці в Україні [6].

Сьогодні професійна підготовка майбутніх дизайнерів-графіків в академії базується на прагненні синтезувати давньоукраїнські традиції мистецтва з найновішими досягненнями і практикою європейських художніх шкіл з метою створення сучасної української школи [6]. У 1987 році при кафедрі графічних мистецтв була створена майстерня графічного дизайну, а у 2004 сформована вже кафедра дизайну, завданням якої стало проектування таких різновидів графіки, як плакат, фірмовий стиль, дизайн упаковки, шрифт, оформлення періодичних видань, дизайн книги та інші форми рекламної графіки [6].

Головна роль у загальномистецькій підготовці відводиться рисунку, живопису, естампним технікам: офорту, літографії, гравюрі, ситодруку, а також пластичній анатомії та теоретичним дисциплінам [6]. Загалом, майстерня графічного дизайну є творчою лабораторією, експериментальним полем, де відбувається становлення дизайнера, як яскравої особистості, котра діє та розвивається у системі загальної культури суспільства [6].

Як взірцеві творчі здобутки студентів кафедри дизайну Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, приведемо дипломні проекти Д. Стадніченка (Типографічний проект «Видатні дизайнери шрифту. Час і форма») та К. Гольцевої (Календар для етнофестивалю «Трипільське коло»), що нині презентують майстерню графічного дизайну на сайті академії [6].

Дані дипломні проекти відзначаються глибоким ідейно-філософським змістом, високою професійною майстерністю та художньою образністю, гармонійним композиційно-графічним вирішенням, високою культурою організації проектної площини, тому рівень сформованості проектної культури майбутнього графіка-дизайнера є високим за критеріями естетичності. Але утилітарне призначення щодо реальних можливостей втілення у життя цих дипломних проектів визначається більше достойною та успішною презентацією на виставках та конкурсах з графічного дизайну, ніж впровадженням у виробництво.

Якщо охарактеризувати польську мистецьку освіту, то Польща налічує вісім академій мистецтв і багато художніх факультетів у інших закладах вищої освіти, які готують дизайнерів. У польського студента – майбутнього дизайнера, завжди є можливість вибору не тільки освітнього закладу, але й того, в яку саме майстерню і до якого саме професора він прийде навчатися. Це пов'язано з тим, що навчання в мистецьких закладах вищої освіти Польщі побудоване на діалозі студент – професор, в процесі якого професор не є диктатором чи критиком, а виступає більше як мислитель, куратор-вихователь, помічник, майстер-митець, який передає свій творчий досвід та професійні навички.

В кінці кожного семестру проходять відкриті перегляди, під час яких студенти публічно презентують свої проекти – це є головною метою польської дизайн-

освіти, коли майбутній дизайнер має розуміти, що відповідає перед соціумом за те, що створив, і що його діяльність не ізольована від суспільства, а так чи інакше буде взаємодіяти зі споживачем.

Проаналізуємо рівень розвиненості проектною культури майбутніх дизайнерів на прикладі дипломних проектів факультету графічних мистецтв та засобів масової інформації Академії образотворчих мистецтв ім. Йоженіуса Гепперта у Вроцлаві (Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu) [7].

Дипломні роботи польських студентів Лукаша Гайдука (Проект послідовної візуальної ідентифікації на матеріалі промо-акції Perspecto) та Єви Газовської (Графічне супроводження фестивалю важливої музики для молоді CODA) [7] свідчать про високий рівень технологічних прийомів та художніх засобів, але утилітарна значущість цих проектів у соціумі не буде досить високою, оскільки вони демонструють тільки сформовану віртуозність графіка-дизайнера, а за інформативним, естетичним та функціональним призначенням дані проекти розраховані на вузьку специфічну цільову аудиторію митців.

Факультет дизайну і декоративно-прикладного мистецтва Білоруської державної академії мистецтв є одним з провідних мистецьких закладів вищої освіти в Республіці Білорусь. Особливістю структурного підрозділу факультету є створена у 2002 році, відповідно до Протоколу доручень Президента Республіки Білорусь, науково-дослідна лабораторія з комп'ютерного дизайнерського проектування та навчально-виробничі майстерні за напрямками спеціалізації [5].

Основа професійної підготовки майбутнього дизайнера на факультеті дизайну і декоративно-прикладного мистецтва Білоруської державної академії мистецтв забезпечується дисциплінами «Академічний рисунок», «Академічний живопис», «Композиція»,

«Семіотика», «Психологія мистецтва», «Психологія дизайн-діяльності» та ін., а також велика увага приділяється засвоєнню сучасних комп'ютерних технологій [5]. Потрібно підкреслити, особливістю процесу навчання на кафедрі графічного дизайну Білоруської державної академії мистецтв є спрямування на оволодіння майбутніми дизайнерами емоційно-чуттєвого (психологічного) та логічного компонентів професійних знань.

Творчий і педагогічний досвід викладачів кафедри, які розробили методiku викладання дисциплін «Шрифт», «Проектування», «Фотографіка», «Кольорознавство» дозволяє успішно здійснювати підготовку майбутніх дизайнерів на якісному рівні, що підтверджується високим попитом випускників на білоруському ринку праці [5]. Доводять це і дипломні проекти студентів кафедри графічного дизайну В. Романовської (Фірмовий стиль магазину «Шерстяной дом») та А. Путилової (Ілюстрації і дизайн книги С. Довлатова «Валіза») [5], в яких оптимально поєднані одвічно конфронтуючі критерії якості дизайн-проектів – утилітарне призначення з мистецькою артистичністю.

Дипломний проект «бакалавра» та «спеціаліста» за спеціалізацією «графічний дизайн» завершує освітньо-професійну програму підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня [2]. Завдання на нього є комплексною задачею, яка повинна вмещувати у себе розв'язання типових задач у галузі графічного дизайну та реклами, рішення яких потребує певних теоретичних знань та професійних умінь [2, 3].

Візуальне вирішення певної тематики дипломного проекту передбачає синтез об'єкту проектування у найбільш оптимальному варіанті із докладною розробкою певної графічної та макетної частини з урахуванням сучасного рівня розвитку графічного дизайну, новітніх

комп'ютерних технологій, досягнень науки, економічних, екологічних, функціональних вимог, а також вимог охорони праці. Але, як показав порівняльний аналіз дипломних проєктів провідних мистецьких закладів вищої освіти, переважно України й Польщі, часто дипломником можуть опускатися вимоги утилітарного чи естетичного призначення, що позначається на рівні розвиненості проєктної культури в освітньому процесі.

Високий рівень проєктної культури майбутнього дизайнера буде залежати від дотримання ним в процесі дипломного проєктування вірного порядку за такими етапами – послідовність дій, початком котрих є збір аналогів та систематизація інформації про об'єкт проєктування, поставлення вихідної мети, на її основі визначення напрямку наступного пошуку вирішення, оцінки альтернативних варіантів, розробку визначеної ідеї з наступним з'ясуванням робочих питань та суперечностей, апробацію створеного об'єкту відповідно до функціонального, естетичного та утилітарного призначення. Завершує процес графічно-проєктне, макетне представлення та презентація проєкту і текстове (документальне) супроводження [4, с. 197].

На рівні компетенції якості розвитку проєктної культури майбутнього дизайнера у процесі професійного навчання можна визначити наступні категорії – синтез художньо-естетичних параметрів та функціонально утилітарного призначення об'єктів проєктування, ідейно-концептуальний зміст та системно-логічний підхід, композиційно-графічні засоби та психологічні особливості емоційно-образного втілення проєкту, культури виконання подачі-презентації проєкту, технічне виконання моделі об'єкту чи оригінал-макету тощо.

Висновки. В результаті порівняльного аналізу дипломних проєктів з графічного дизайну провідних мистецьких закладів вищої освіти Республіки Білорусь,

Польщі та України, можна констатувати: розвиток проектної культури майбутнього дизайнера має охоплювати обидві категорії – утилітарність та естетичність, оскільки динаміка соціокультурних процесів у суспільстві нині вимагає повну їхню взаємодію в об'єктах дизайнерського проектування. Сьогодні ці категорії проектної культури потребують оновлення відповідно до сучасних вимог і впровадження в навчально-методичні комплекси з фахових дисциплін проектування.

Перспективним способом підвищення розвитку професійної підготовки майбутніх дизайнерів є моніторинг рівнів розвиненості проектної культури суб'єктів освітнього процесу і оцінювання якості проектування навчальних практичних завдань та дипломних проектів за напрямом «дизайн».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каукина О. В. Содержательно-функциональные характеристики модели формирования проектной культуры будущих дизайнеров в процессе профессиональной подготовки в вузе // Сибирский педагогический журнал. Новосибирск, 2009. № 11. С. 51-60.

2. Максимова А. Б. Дипломне проектування за темою фірмового або корпоративного стилю у процесі підготовки графіка-дизайнера // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : наук. видання / за заг. ред. В.О. Огнев'юка. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 674-682.

3. Максимова А.Б. Системність навчального проектування у процесі підготовки майбутніх фахівців графічного дизайну // Дизайн, архітектура, образотворче мистецтво: науково-технічний збірник / відп. ред. В. М. Губарь. Полтава: ПШП, 2010. Вип. № 7. С. 19-25.

4. Минервин Г. Б. Дизайн: иллюстрированный словарь-справочник / под ред. Г. Б. Минервина, В. Т. Шимко. Москва: Архитектура-С, 2004. 288 с.

5. Белорусская государственная академия искусств [Электронный ресурс] / Сайт БГАИ. URL: <http://www.bdam.by/> (дата звернення: 12.10.2018)

6. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури [Електронний ресурс] / Сайт НАОМА. URL: <http://www.naoma.edu.ua/> (дата звернення: 12.10.2018).

7. Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu [Електронний ресурс] / Сайт Академії образотворчих мистецтв ім. Йогеніуса Гепперта у Вроцлаві. URL: <http://www.asp.wroc.pl/>(дата звернення: 12.10.2018).

REFERENCES

1. Kaukina O. V. Soderzhatel'no-funkcional'nye karakteristiki modeli formirovaniya proektnoj kul'tury budushchih dizajnerov v processe professional'noj podgotovki v vuze // Sibirskij pedagogicheskij zhurnal. Novosibirsk, 2009. № 11. S. 51-60.

2. Maksimova A. B. Diplomne proektuvannya za temoyu firmovogo abo korporativnogo stilyu u procesi pidgotovki grafika-dizajnera // Suchasni strategii universitets'koï osviti: yakisnij vimir : nauk. vidannya / za zag. red. V. O. Ognev'yuka. Kiïv: Kiïv. un-t im. B. Grinchenka, 2012. S. 674-682.

3. Maksimova A. B. Sistemnist' navchal'nogo proektuvannya u procesi pidgotovki majbutnih fahivciv grafichnogo dizajnu // Dizajn, arhitektura, obrazotvorche mistectvo: naukovu-tekhnichnij zbirnik / vidp. red. V. M. Gubar'. Poltava: PIEP, 2010. Vip. № 7. C. 19-25.

4. Minervin G. B. Dizajn: illyustrirovanyj slovar'-spravochnik / pod red. G. B. Minervina, V. T. SHimko. Moskva: Arhitektura-S, 2004. 288 s.

5. Belorusskaya gosudarstvennaya akademiya iskusstv [EHlektronnyj resurs] / Sajt BGAI. URL: <http://www.bdam.by/> (data zvernennya: 12.10.2018)

6. Nacional'na akademiya obrazotvorchogo mistectva i arhitekturi [Elektronnij resurs] / Sajt NAOMA. URL: <http://www.naoma.edu.ua/> (data zvernennya: 12.10.2018).

7. Akademia Sztuk Pieknych im. Eugeniusza Gepperta we Wroclawiu [Elektronnij resurs] / Sajt Akademii obrazotvorchih mistectv im. Jozheniusa Gepperta u Vroclavi. URL: <http://www.asp.wroc.pl/>(data zvernennya: 12.10.2018).

***Abstract** The article discloses the meaning of the term "project culture" and represents results of the comparative analysis of diploma projects of the leading artistic institutions of higher education of Ukraine and the near abroad are presented for revealing the degree of development of the project culture of future graphic designers in professional training.*

***Key words:** project culture, professional training of designer, diplomas projecting, graphic design.*

УДК 378.034:174

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Наталія Єгорова,

*Викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею, кваліфікаційна
категорія «спеціаліст першої категорії»
e-mail: egorova80@ukr.net*

***Анотація.** У статті основні морально-етичні якості позиціоновано в двох контекстах: із одного боку, як невід'ємні індивідуально-особистісні риси людини, а з другого – як важливий складник підготовки конкурентоздатного кваліфікованого робітника. Особливу*